

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет агротехнологій та природокористування
Інженерно-технологічний факультет
Кафедра вищої математики та фізики

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

ОК 06 БЕЗПЕКА ПРАЦІ

обов'язковий

Спеціальність	Е2 Екологія
Освітня програма	Екологія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)

Розробник:

Тетяна ХВОРОСТ, доцент кафедри
вищої математики та фізики

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри вищої математики та фізики	протокол від № 13 від 2 червня 2026 року Завідувач кафедри Владислав ГЕРАСИМЕНКО
--	--

Погоджено:

Гарант освітньої програми

Ганна КЛИМЕНКО

Декан факультету, де реалізується освітня програма

Сергій ГОРБАСЬ

Рецензія на робочу програму(додається) надана:

Ганна КЛИМЕНКО

Владислав ГЕРАСИМЕНКО

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

Надія БАРАНІК

Зареєстровано в електронній базі: дата: 22.06 2026 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ БЕЗПЕКА ПРАЦІ

	Назва ОК	Безпека праці							
1.	Факультет/кафедра	Інженерно-технологічний, вищої математики та фізики Біолого-технологічний, ТВППТ та кінології							
2.	Статус ОК	Обов'язковий							
3.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК	Е2 Екологія							
4.	Рівень НРК	Шостий рівень							
5.	Семестр та тривалість вивчення	1 семестр, 18 тижнів (один семестр)							
6.	Кількість кредитів ЄКТС	5							
7.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)						Самостійна робота	
		Лекційні –		Практичні /семінарські		Лабораторні			
		денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна
		30		30				90	
	Вид контролю	іспит							
8.	Мова навчання	Державна (українська)							
9.	Викладач/Координатор освітнього компонента	доцент каф. вищої математики та фізики, Хворост Т.В.							
10.1	Контактна інформація	Хворост Т.В. Корпус №4, аудиторія кафедри 307м, моб. тел. +380662718083, e-mail: khvorost.t83@gmail.com							
10.	Загальний опис освітнього компонента	Безпека праці охоплює теорію і практику захисту людини від небезпечних і шкідливих факторів у всіх сферах людської діяльності, збереження безпеки і здоров'я в середовищі існування. Забезпечує загальну грамотність в галузі безпеки: ідентифікація (розпізнавання) небезпек, профілактику ідентифікованих небезпек відповідно до згаданої концепції залишкового ризику та дії в умовах надзвичайних ситуацій. Безпека праці містить такі складові частини: правові норми трудового законодавства, виробничу санітарію та гігієну праці, електробезпеку, засади безпеки праці, а також організація протипожежного захисту, надання першої допомоги потерпілим у разі нещасних випадків, що є основою для формування працезахоронного світогляду.							
11.	Мета освітнього компонента	полягає у формуванні у майбутніх спеціалістів умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління безпекою праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково- технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у галузі екології; у наданні майбутнім фахівцям знань, реалізація яких на практиці сприятиме поліпшенню умов праці, підвищенню							

		її продуктивності, запобіганню професійним захворюванням, виробничому травматизму тощо
12.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на вивченні дисциплін: ОК 03, Громадянська освіта, ОК 07 Біологія, ОК 09 Хімія з основами біохімії 2. Освітній компонент є основою для вивчення ОК 24, ОК 29, ОК 30
13.	Політика академічної доброчесності	Система вимог, які ставляться перед здобувачем вищої освіти під час вивчення освітнього компоненту: • проходження здобувачами етапів оцінювання у встановлені терміни; • виконання і захист письмових та практичних робіт у встановлені терміни; • дотримання при виконанні письмових робіт положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ (https://bit.ly/2TNvfE0); • дотримання здобувачами кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ (https://bit.ly/3xf92wW). Підготовлені до оцінювання письмові роботи повинні бути оригінальними та виконані самостійно здобувачем вищої освіти. Письмові роботи, які виконані і здані із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на оцінку нижче від отриманого результату. Роботи, які виконані з низьким рівнем унікальності або є копією «чужої» роботи оцінюватимуться на «нуль» з послідовним виконанням роботи згідно іншого оригінального індивідуального завдання. Перездача письмових робіт відбувається після повторного виконання або доопрацювання. Списування із різних джерел інформації (в т.ч. із використанням мобільних девайсів та гаджетів) під час екзаменів заборонено. При виявленні факту списування – робота здобувача анулюється і екзамен складається повторно. Перескладання екзамену відбувається із дозволу деканату в зазначені терміни після повторного засвоєння матеріалу з освітнього компоненту.
14.	Ключові слова	Безпека, номенклатура, ідентифікація, класифікація, теорія катастроф, психологічні особливості, біоритмологія, ризик, охорона праці, виробнича санітарія, мікроклімат, шкідливі фактори, небезпечні фактори, виробниче середовище, соціальний захист, пожежна безпека, перша долікарська допомога.
15.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/enrol/index.php?id=1323

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК			Як оцінюється РНД
	ПРН-13	ПРН-16	ПРН-22	
ДРН 1. Виділяти та досліджувати основні принципи та способи забезпечення життєдіяльності людини. Надавати загальну характеристику середовища існування.	X			Усне опитування, тестування, навчальна дискусія, захист практичних робіт. Підсумковий екзамен
ДРН 2. Знати принципи надання першої долікарняної допомоги, знати та визначати параметри виробничої санітарії, виявляти негативні фактори, в результаті яких виникають надзвичайні ситуації.	X			Тестування, захист практичних робіт Підсумковий екзамен
ДРН 3 Розробляти та застосовувати заходи по захисту населення в повсякденних умовах та в умовах надзвичайних ситуацій; основи ліквідації негативних наслідків надзвичайних ситуацій;			X	Тестування, захист практичних робіт Підсумковий екзамен
ДРН 4. Ефективно використовувати положення нормативно - правових документів в своїй діяльності. Планувати і організовувати проведення навчання з питань охорони праці, орієнтуватися в питаннях та приймати участь в проведенні розслідування нещасних випадків на виробництві, володіти методами аналізу травматизму, володіти основними методами збереження здоров'я та працездатності виробничого персоналу.			X	Тестування, захист практичних робіт Підсумковий екзамен
ДРН 5. Досліджувати показники мікроклімату виробничих приміщень параметри запиленості, загазованості, освітлення виробничих приміщень, рівні виробничих шумів і вібрації та давати відповідну оцінку впливу зазначених параметрів на стан людини, визначати загальний вплив санітарно-гігієнічних умов праці на організм працюючого та призначати можливі заходи по недопущенню їх шкідливого впливу.			X	Усне опитування, розв'язання типових задач, тестування, захист лабораторних робіт Підсумковий екзамен
ДРН 6. Орієнтуватися у різноманітті технічних та протипожежних заходах та засобах безпеки праці, знати будову та уміти користуватися первинними засобами гасіння пожежі. Піклуватися про особисту та колективну безпеку і усвідомлювати необхідність обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.		X		Тестування, захист практичних робіт Підсумковий екзамен

**3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА БЕЗПЕКА ПРАЦІ
(ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЕННА ТА ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ)**

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу			Рекомендована література	
	Аудиторна робота денна форма		СРС		
	Лк	П.з.	Лаб.		
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. 1. Безпека людини, суспільства, національна безпека. 2. Основні поняття та визначення. 3. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. 4. Аксиоми безпеки життєдіяльності. 5. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності.	2	2		7	[1,2,3,4,6,10,16, 17,18]
Тема 2. Таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек. 1. Ризик, як фактор потенційних небезпек. 2. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. 3. Ідентифікація та оцінювання рівня небезпеки за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей, застосованих у відповідній галузі господарювання. 4. Визначення потенційно-небезпечних об'єктів і території.	2	2		6	[1,2,3,4,6,10,16, 17,18]
Тема 3. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. 1. Небезпечні геологічні процеси та явища. 2. Небезпечні метеорологічні явища та процеси. 3. Небезпечні гідрологічні явища та процеси. 4. Пожежі у природних екосистемах. 5. Біологічні небезпеки.	2	2		6	[1,2,3,4,6,10,16, 17,18]
Тема 4. Техногенні небезпеки та їх наслідки. 1. Промислові аварії, катастрофи та їх наслідки. 2. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. 4. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. 5. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму.	2	4		6	[1,2,3,4,6,10,16, 17,18]
Тема 5. Радіаційна безпека. 1. Джерела радіації та одиниці її вимірювання. 2. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. 3. Фази аварій та фактори радіаційного впливу на людину. 4. Механізм дії іонізуючого випромінювання на тканини організму. 5. Техногенні вибухи: причини та їх наслідки. Ознаки радіаційного ураження.	4			7	[1,2,3,4,6,10,16, 17,18]

6.Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів атомної енергетики. 7.Чорнобильська катастрофа: події, факти, цифри. Категорії зон радіоактивно забруднених територій внаслідок аварії на ЧАЕС. 8.Режим захисту населення 9.Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини.					
Тема 6. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. 1.Глобальні проблеми людства. 2.Соціально політичні конфлікти. 3.Види тероризму та його вражаючі фактори. 4.Зростання злочинності як фактор безпеки. Види злочинних посягань на людину.	2	2		7	[1,2,3,4,6,10,16, 17,18]
Тема 7. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС. 1.Глобальні проблеми людства. 2.Соціально політичні конфлікти. 3.Види тероризму та його вражаючі фактори. 4.Зростання злочинності як фактор безпеки. Види злочинних посягань на людину.	2	2		6	[1,2,3,4,6,10,16, 17,18]
Тема 8. Правові та організаційні основи охорони праці 1. Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. 2. Загальні питання охорони праці 3. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. 4. Законодавство України про охорону праці. 5. Державні нормативні акти з охорони праці. Поняття про стандарти, правила, інструкції, вимоги, норми. 6. Державне управління охороною праці та організація охорони праці на виробництві 7. Відповідальність працівників за порушення законодавства та нормативних актів про охорону праці.	2			6	[7,16-19,24, 25,30-32] електронні ресурси
Тема 9. Організація охорони праці на підприємстві 1. Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації. 2. Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. 3.Основні завдання, функції служби охорони праці. 4.Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці. <i>ПЗ .Організація навчання з питань охорони праці</i>	2	2		6	[7-9,16-19,24, 25,30-32] електронні ресурси
Тема 10. Профілактика травматизму та професійних захворювань 1. Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру.	2	4		6	[7-9,15-19, 28] електронні ресурси

2. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві. 3. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. 4. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням. <i>ПЗ. Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві</i> <i>ПЗ. Методи аналізу виробничого травматизму</i>					
Тема 11. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Загальні положення. 1. Фізіологія праці. Визначення цілі та завдання виробничої санітарії. 2. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. 3. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. 4. Загальна характеристика виробничих факторів робочої зони. 5. Характеристика шкідливостей в робочих зонах, їх дія на організм людини.	2			6	[7,16-20] електронні ресурси
Тема 12. Повітря робочої зони. 1. Робоча зона та повітря робочої зони. 2. Мікроклімат робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. 3. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату. 4. Склад повітря робочої зони: джерела забруднення повітряного середовища шкідливими речовинами 5. Контроль за станом повітряного середовища на виробництві. Заходи та засоби попередження забруднення повітря робочої зони. <i>ПЗ Дослідження параметрів мікроклімату</i> <i>ПЗ Визначення вмісту шкідливих газів і парів у повітрі експресним методом. ПЗ Дослідження запиленості повітря</i> <i>ПЗ Дослідження освітленості виробничих приміщень</i>	2	6		9	[6,7,13,14, 16-19,26] електронні ресурси
Тема 13. Основи виробничої безпеки 1. Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів. 2. Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. 3. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. 4. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. 5. Умови ураження людини електричним струмом. <i>ПЗ Надання першої допомоги при виробничих травмах.</i>	2	2		6	[6,7,13,14, 16-19,26] електронні ресурси
Тема 14. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах 1. Поняття про горіння, вибух та пожежу.	2	2		6	[6,7,13,14, 16-19,26]

2. Загальні правила пожежної безпеки на підприємствах. 3 Класифікація приміщень за вибухо- і пожежонебезпекою. 4. Системи попередження, засоби виявлення та гасіння пожеж. 5. Первинні засоби пожежогасіння. <i>ПЗ. Забезпечення виробничих об'єктів первинними засобами пожежогасіння</i>					електронні ресурси
Всього	30	30		90	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кількість годин
ДРН1	Проведення лекцій демон - стративним та інтерактивним методом, використовуючи: ілюстрації, презентації, відеороліки. Вправи та розрахунки, усне опитування, практичні роботи.	8	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. Дооформлення практичної роботи, виконання якої проводилось на практичному занятті	13
ДРН2	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і практичних заняттях. Наведення прикладів та методик інтерактивним методом	10	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. Дооформлення практичної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	12
ДРН3	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і лабораторних заняттях. Наведення прикладів та методик інтерактивним методом	12	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. Дооформлення лабораторної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	20
ДРН4	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і практичних заняттях. Наведення прикладів та методик інтерактивним методом	12	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. До оформлення практичної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	18
ДРН5	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і практичних заняттях. Наведення прикладів та методик інтерактивним методом	14	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. До оформлення практичної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	21

ДРН6	Викладання лекційного матеріалу, Показ прикладів розрахунків із застосуванням активних та інтерактивних методів на лекції і практичних заняттях. Наведення прикладів та методик інтерактивним методом	4	Опрацювання попередніх лекцій. Вивчення матеріалу для самостійного опанування. До оформлення лабораторної роботи, виконання якої проводилось на лабораторному занятті	6
------	---	---	---	---

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено (д/ф)

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Виконання і захист звітів практичних та лабораторних робіт	20 балів/20%	2, 4, 6, 8, 10, 12,14,15 тиждень
2.	Комп'ютерне тестування засвоєння теоретичного матеріалу – тест множинного вибору М1	20 балів/20%	7 тиждень
3.	Комп'ютерне тестування засвоєння теоретичного матеріалу – тест множинного вибору М2	20 балів/20%	12 тиждень
4.	Виконання реферату з презентацією згідно індивідуального завдання	10 балів / 10%	13 тиждень
5.	Екзамен	30 балів/ 30%	15 тиждень

Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено (заочна форма)

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
	Комп'ютерне тестування засвоєння теоретичного матеріалу – тест множинного вибору М1	35 балів/35%	протягом сесії
	Комп'ютерне тестування засвоєння теоретичного матеріалу – тест множинного вибору М2	35 балів/35%	перше та останнє заняття
	Екзамен	30 балів/30%	передостаннє заняття

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Виконання і захист практичних робіт	<12 балів Вимоги щодо завдання не виконано	12-15 балів Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	16-18 балів Виконано усі вимоги завдання	19-20 балів Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Тестування засвоєння лекційного матеріалу M1	<12 балів Вірних відповідей менше 11 з 20	12-15 балів Вірних відповідей 12 - 15 з 20	16-18 балів Вірних відповідей 16 -18 з 20	19-20 балів Вірних відповідей 19 з 20
Тестування засвоєння лекційного матеріалу M2	<12 балів Вірних відповідей менше 11 з 20	12-15 балів Вірних відповідей 12 - 15 з 20	16-18 балів Вірних відповідей 16 -18 з 20	19-20 балів Вірних відповідей 19 з 20
Підготовка та захист презентації згідно індивідуального завдання	<5 балів Вимоги щодо завдання не виконано	6-7 Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті	8-9 Виконано усі вимоги завдання, але є незначні зауваження, щодо виконання	10 Виконано усі вимоги завдання
Екзамен	<18 балів	18-23 балів	24-27 балів	28-30 балів
письмова відповідь на екзаменаційний білет	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті	Виконано усі вимоги завдання, але є незначні зауваження, щодо виконання	Виконано усі вимоги завдання

5.3 Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Правильні відповіді під час захисту практичних робіт зі зворотним зв'язком з викладачем	Протокол 1-15 тижнів
2	Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над виконанням та оформленням практичних робіт протягом занять.	Протокол 1-15 тижнів

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і формативного оцінювання.

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Безпека праці

Основні джерела

Підручники посібники

1. Безпека життєдіяльності : підручник / А. С. Беліков, В. А. Шаломов, С. В. Подкопаєв та ін.; під ред. проф. А. С. Белікова. – Дніпро : Журфонд, 2024. – 240 с.
2. Безпека життєдіяльності та цивільний захист [Електронний ресурс] : практикум : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освітньою програмою «Наука про дані та математичне моделювання» спец. 113 Прикладна математика / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Н. Ф. Качинська, Ю. О. Полукаров. – Електрон. текст. дані (1 файл: 3,03 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025. – 173 с.
3. Безпека життєдіяльності та охорона праці: метод. вказівки до виконання практ. і самост. робіт для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра на факультеті прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) у Національному університеті «Одеська юридична академія» в галузі знань К «Безпека та оборона» за спеціальністю К9 «Правоохоронна діяльність» [Електронне видання] / укладачі: О.В. Чернов, Л.І. Аркуша, Н.В. Басалюк, О.М. Стаурська, Н.В. Чіпко, С.П. Чумак; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса, 2025. 45 с.
4. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін. ; за заг. ред. В. В. Соку. Харків, 2021. – 308 с.
5. Методичні вказівки до лабораторної роботи з дисципліни «Безпека життєдіяльності, основи охорони праці» для студентів освітнього рівня „бакалавр” / Укладачі: Гурик О.Я., Сенчишин В.С., Мариненко С.Ю., Король О.І. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2024. – 36 с.
6. Правові основи охорони праці: навч. посіб. / Луценко Т.О., Калюжний В. С., Данілін О. М., Савченко О. В., Надьон О. В., Долгодуш М. М. – Х.: НУЦЗУ, 2023. – 223 с.
7. Основи охорони праці та безпеки життєдіяльності : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Н. В. Баличева. – Умань : Візаві, 2023. – 273 с. <https://dspace.udpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0f20098f-f08f-465e-8e84-2dfb4a472e1d/content>
8. Семерня О.В., Василенко О.О., Хворост Т.В., Кіндя О.П. Безпека праці. Навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. – Суми: СНАУ, 2023. – 183 с.
9. Пожарова О.В. Охорона праці : навчальний посібник. Одеса. 2022. – 86 с.
10. Основи охорони праці : навч. посіб. [для студентів закл. вищ. освіти аграр. галузі] / В. М. Курепін. — Миколаїв : МНАУ, 2022. — 346 с.

Методичне забезпечення

11. Безпека життєдіяльності. Методичні вказівки щодо проведення практичних занять. частина – 1. Суми, 2023 р., 70 с.
12. Семерня О.В. Безпека праці: навч. Посібник/ Семерня О.В., Василенко О.О., Хворост Т.В., Кіндя О.П., – Суми, СНАУ - 2023. – 183 с.
13. Безпека праці. Частина 2. Основи охорони праці. Конспект лекцій для здобувачів 1 курсу освітньої програми «Екологія» денної і заочної форм навчання здобуття освіти ступеню вищої освіти «бакалавр». / Хворост Т.В., Василенко О.О., Семерня О.В., Кіндя О.П., - Суми, 2025 - 77 с.
14. Безпека праці. Частина 2. Основи охорони праці. Методичні вказівки щодо виконання лабораторних та практичних робіт для здобувачів 1 курсу освітньої програми «Екологія» денної і заочної форм навчання здобуття освіти ступеню вищої освіти

«бакалавр». / Хворост Т.В., Василенко О.О., Семерня О.В., Кіндя О.П., - Суми, 2026 - 131 с.

15. Безпека праці. Частина 2. Основи охорони праці. Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи для здобувачів 1 курсу освітньої програми «Екологія» денної і заочної форм навчання здобуття освіти ступеню вищої освіти «бакалавр». / Хворост Т.В., Василенко О.О., Семерня О.В., Кіндя О.П., - Суми, 2025 - 51 с

Інші джерела

16. Закон України "Про охорону праці" від 14 жовтня 1992 р. (Із змінами від 21.11.2002 № 229-ІУ).
17. Кодекс Законів про працю в Україні.
18. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 21 вересня 2022 р. № 2620-ІХ
19. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994р. № 4005- ХІІ (Із змінами від 03.11.2022 № 2718-ІХ).
20. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 337 «Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві». (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 97 від 04.02.2023).
21. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
22. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
23. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
24. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.

Додаткові джерела

25. Офіційний сайт Держпраці України : <http://www.dnopr.kiev.ua>
26. Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України: <http://www.mns.gov.ua>
27. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)» :<http://www.nau.ua>
28. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua>.
29. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua>.
30. Семерня О.В. «Оптимізація мікроклімату в навчальних лабораторіях, аудиторіях та навчально- виробничих модулях СНАУ при підготовці інженерів» /Семерня О.В., Хурсенко С.М. // Вісник СНАУ: серія «Механізація та автоматизація виробничих процесів» . Суми: СНАУ № 2 (56), 2024 р.- С.101-107
31. Семерня О.В. «Використання європейського досвіду розроблення профілактичних заходів з безпеки праці»/ Хурсенко С. М., Семерня О. В., Хворост Т. В., Василенко О. О. // Вісник СНАУ: серія «Механізація та автоматизація виробничих процесів». Суми: СНАУ № 4 (58), 2024 р.- С. 89-95.
32. Семерня О.В. «Вплив шкідливих факторів виробничого середовища на розвиток професійних захворювань працівників сільського господарства» / Хворост Т.В., Хурсенко С.М., Семерня О.В., Василенко О.О.// Вісник СНАУ: серія «Механізація та автоматизація виробничих процесів» Суми: СНАУ №1(59) Вісник 2025 р.- С.96-10

